

Csodálom az orosz művészeket, akik képesek voltak a döntő pillanatban arra az elhatározásra jutni, hogy ha egyenes derékkal akarnak élni, és élni akarnak, akkor menniük kell. (Akinek megvan hozzá a nemzetközi hírneve, az más országban is művész marad, nem egy ismeretlen, névtelen bevándorló, az talán könnyebben jut erre). Csodálom azokat is, akik maradtak, és újra és újra próbára teszi őket a hatalom minden újabb húzása: meddig képesek vajon önmaguk maradni, megszólalni, amikor már nem hallgathatnak. Vajon tudják-e, hogy kockára teszik az egzisztenciájukat vagy az életüket is? Nem tudom, itt-hon, az én országomban ki, mikor és hogyan kerül veszélybe. Mikor égetik el a könyvét, mikor börtönzik be őt magát. Nem tudom, melyik pillanat az, amikor muszáj menekülni. Nem tudom, kik lesznek, akik felismerik ezt a pillanatot, és kik késik le. Csak figyelem az oroszokat, és próbálok tanulni tőlük.

Hargitai Miklós

Böjti szelek

Azon az áprilisi napon, amikor Magyarországon először ment 30 fok fölé a hőmérséklet (utóhatásként viharokkal, ahogyan ez mostanában nyaranta szokás, minden hóhullámnak egy-egy zivatáros vagy szélviharos időszak vet véget, aztán jön a következő kánikula meg a következő égzengés), Malagában 21 fok volt, borús idő, és az Atlanti-óceán felől fújó enyhe szél. Már-mint 21 fok volt a nap legmelegebb órájában, mert hajnalban például csak 9. Konkrétan az történt, hogy hajnali ötkor, amikor Budapestről elindult a repülő, Ferihegyen melegebb volt, mint háromnegyed kilenckor a Costa del Solon. Ez amúgy nem valamiféle anomália, április végén ez az időjárás a Földközi-tenger partján alig számít hűvösebbnek a szokásosnál. Az áprilisi magyarországi hőség – különösen úgy, hogy egy héttel korábban még fagyott – annál rendkívülibb. Illetve ezentúl valószínűleg az lesz a norma, ami rendkívülinek tűnik – az a mondás, hogy Európában a globális éghajlatváltozás a Kárpát-medencét érinti a legsúlyosabban, valami ilyesmit jelent. Hőséget, aszályt, villámárvizeket, az évszakok ritmusának felborulását.

Megjelent nemrég egy térkép arról, hogy az elmúlt tizenkét hónapban Európában hogyan alakult az átlaghőmérséklet a sokévi átlagokhoz képest. Ahol melegebb lett, azt pirossal jelölték, ahol pedig hidegebb, azt késsel. Az egész térképen összesen két kék folt volt: Izland egészen égszínkék, Malaga környéke pedig világoskék, majdnem fehér. Magyarország egésze piros, bár messze nem a legpirosabb – de egy olyan térképen, amelyik a csapadékhiányt is mutatja, nagyon csúnyán festenénk.

A Malaga elővárosának számító Benalmadénában nehéz eltekinteni az időjárástól. Azért is, mert errefelé ez az emberek kedvenc beszédtémája, meg azért is, mert itt a populáció a nap nagy részét a szabadban tölti, különösen

tavasszal. A tavaszon belül az április arról nevezetes, hogy ez a legkopárabb hónap: a parkokban és az utcákat szegélyező fasorokban gyakori jacaranda és még néhány másik akácféle ilyenkorra hullatja le a levelét. A platánokon viszont már gyerektenyérnyi új levélkék vannak, szóval a kopárság csak viszonylagos, de azért a fák alatt sétálva feltűnő. Ami viszont a Holdról vagy legalábbis a repülőről nézve is látszik, az a zöld növénytakaró. Dél-Spanyolországban a tél vége óta szinte folyamatosan esett az eső, és olyan növények bújnak elő a földből, amelyeket évtizedek óta nem látott senki. Andalúzia pillanatnyilag egy virágzó, zöld sziget: mindent beterít a vadmargaréta illata, a méhek a bőség zavarával küzdve, virágportól roskadozó kosárcákkal szédelegnek a virágmezők fölött, és az Aranyvölgy virágfolyamának sárga ragyogása csak azért nem bántja a szemet, mert nagyrészt eltakarja a térdig érő fű. A tavasz nem ilyen szokott lenni errefelé – tavaly meg tavalyelőtt áprilusra gyakorlatilag kiszáradt minden –, de amikor épp úton vagyunk az egyik éghajlati zónából a másikba (vagy ki tudja, hová), nem igazán indokolt azon morfondírozni, hogy milyen volt a klíma, mielőtt változni kezdett. Most ilyen, jövőre viszont szinte bizonyosan másmilyen lesz, ki kell élvezni.

Nem mindenki örül a tavaszi hűvösnek. Rózsa és Rezső, a gekkópár például alig mutatkozik, és ha mégis, akkor is meglehetősen enerváltan mozognak a bordóra festett, a nap melegét még órákkal a besötétedés után is őrző falakon. Az elnevezés természetesen önkényes: az egyikük nagyobb, a másikuk kisebb, de a gekkók a természetben nem élnek stabil párkapcsolatban, a hímeiket egyszerű szemrevételezéssel nehéz megkülönböztetni a nőstényektől, és az egymás közelében élő egyedek – kevéssé romantikus módon – időnként felfalják egymást. De ez a páros évek óta együtt mutatkozik: időnként hónapokra eltűnnek (vagy ki tudja: ha egész éjszaka figyelni azt a falrészt, ahol rovarok után kutatva járőrözni szoktak, akkor lehetséges, hogy minden éjjel találkozni velük), ám előbb-utóbb egyik vagy másik mindig felbukkan, aztán egy ideig megint párban mozognak. Egyszóval a gekkóvilág Rómeó és Júliája most újra a színen van, de elég komótosan mozognak a tízfokos éjszakában, és igyekeznek a meleget adó falilámpák köré csoportosulni. Jobb is, ha civilizált helyen vannak, mert egyre több a környéken a kígyó; talán az eső csalta elő őket, mindenesetre a levedlett bőrükkel sokfelé lehet találkozni, és a kígyók bármikor örömmel felfalnak egy gekkót, vagy bármit, ami befér a meghökkentően nagyra nyitható szájukon. És van egy másik párosunk is: mostanában csak a gácsér mutatkozik olykor a kerti medencében, mert a tojó ebben az időszakban a fészken ül. A tőkés réce nevű, mindenféle gyakori vadkacsafajnál egy gyors élőhelyváltás zajlik éppen: beköltöznek a városokba, háztetőkön és épületkiszögelléseken raknak fészket, és mivel a fiókák fészekhagyók, de repülni még sokáig nem tudnak, a tojásból kikelve valószínűtlen magasságokból ugranak le a mélybe, hogy elinduljanak (gyalog) a legközelebbi szabad vízfelület, esetünkben az úszómedence felé. Nekünk most egy darabig még be kell érniük a gácsér, azaz a fiú látványával – itt annyival jobb a helyzet, mint a gekkóknál, hogy a nemeket az évnek ebben az időszakában lehetetlen összetéveszteni, és ha fiú-lány felállást látunk, akkor biztosak lehetünk benne, hogy ők ténylegesen egy pár.

A madarak visszatéréséről, ami odahaza a tavasz legbiztosabb jele, erre felé nem nagyon lehet beszélni, mert a legtöbb itteni madár tére is helyben marad, beleértve a fecskéket is. (Apropó, az ünnepek előtt otthon járva nem sikerült találkozunk a kápolnásnyéki gólyákkal, reméljük, azért megvannak, talán csak nem szeretik az áprilisi fagyot.) A nyitott ablakon sokféle madárhangot fúj be a szél. Egy részét nem is ismerjük – élnek itt olyan fajok is, amelyek az Ibériai-félszigethez legközelebb Japánban fordulnak elő, meg Afrikából is bármit átsodorhat a vihar, az a 80 kilométer nem olyan nagy távolság. Csettegnak, csacsognak, csivitelnek, ahogy tavasszal illik. Csak a papagájokat nem hallani: ők ilyenkor szigorúan a fészükön ülnek, egymást váltva, fegyelmezetten. Rigók szólnak, seregélyek, poszáták, pintyek, cinegék, galambok, rozsdafarkúak, és persze sirályok minden mennyiségben, a létező legnagyobb változatossággal. Hajnaltól sötétedésig harsog a madárdal, aztán a következő hajnalban újraindul. És ha jól figyelünk, valami mást is kihallani a zshivajból: trombiták szólnak, mint otthon szilveszterkor. Trombiták, dudák, sípok és dobok, a házak között, az úton, az állomáson, és a vonaton is Malaga felé. A városban is dob- és trombitaszót hallani mindenütt. Már sötét van, az esti szélben sonka és tömjénfüst illata száll. Nagyböjt van és húsvéti körmenet, ami itt, mint már szóba került korábban, egy hétig tart (a körmenet; a böjt elvileg hat hétig), és milliós tömeget vonz. A nagyböjti időben böjtnapokon háromszor ehet a felnőtt ember, és egyszer lakhat jól. De nem mindenki tartja a szokást: a vendéglőkbe nem lehet beférni, a pincérek az utcán, a földön ülőket is kiszolgálják. A körmenet szokása viszont még erősen tartja magát. Meleg van, a kámzsás tróncipelők láthatóan izzadnak. Malaga kétszáz templomának valamennyi szobra útra kel ilyenkor. A harangok Rómába mennek, a szobrok pedig a körmenetre: egy évben egyszer kiszabadulnak a saját templomukból, és sorra elvonulnak a katedrális előtt. A trónokra ültetett hatalmas, színes faragványok imbolyogva járnak a várost éjjel-nappal, hétfőtől szombatig. Előttük a szertartás beöltözött résztvevői gyertyákkal, füstölőkkel, mögöttük a zenekar; minden egyes trón mögött külön-külön fúvósbanda, akár száztagú vagy még nagyobb. Szólnak a dobok, száll a füst és a zene, méltóságteljesen ringanak odafönn a Máriák és a Jézusok, gyertyaerdőben, virágok és drága kelmék között. A szűk utcákon hömpölyög a nép. Madarak riadnak fel a pálmafákról a dobsóra, a szélben gomolygó füst betölti a házak közötti teret. Aki rosszul lesz, és kidől a trón alól, azt lefektetik, megitatják – több száz éves rutinjuk van benne. A földön virágszirmok és fenyőágak: fehér ruhás lányok szórják a karjukra akasztott kosárról. Most a légiósok (legionarios) jönnek, a keresztre feszített Krisztust a fejük fölött tartják. Énekelnek, és a tömeg velük énekel. Nem mindenki, vannak, akik sírnak, mint hajdan a megfeszített megváltót sirató asszonyok. Másfél millió között sokféle ember előfordul. Kinek látványosság a körmenet, kinek szakrális élmény, találkozás Istennel. Egy biztos: aki egyszer is látta, annak felejthetetlen.